

It is emphasized that the main factor of the efficiency of the educational phenomenon under investigation is the synergy of D-technologies and student-oriented teaching methods, which allows developing and implementing creative potential of all subjects of the educational process, acquiring the skills of self-education and professional competencies.

Key words: *innovation, higher education, D(digital)technology, stages of development, philosophical principles, factors of efficiency.*

УДК 796.072.4:378.081.317

А. В. Сидорук

Запорізький національний університет

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ПОРТФОЛІО В ОЦІНЮВАННІ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

У статті висвітлено тлумачення терміну «портфоліо» з точки зору педагогіки, час і місце походження цієї технології. Зазначені погляди видатних наукових діячів щодо використання технології портфоліо у професійній діяльності. Визначено функції, принципи технології. Висвітлено значення, види портфоліо, особливості його складових компонентів. Наведено рівні оцінювання портфоліо студентів та їх характеристики. Розглянуто можливість удосконалення професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури завдяки використанню технології портфоліо.

Ключові слова: *технологія портфоліо, принципи, функції, складові, рівні оцінювання, студенти.*

Постановка проблеми. Реформування вищої освіти відіграє важливу роль у професійній підготовці майбутніх учителів у вищих навчальних закладах, де відбувається не тільки освоєння спеціальних знань, умінь і навичок, а й розвиток особистісних професійних якостей майбутнього фахівця. Особливо важливого значення набуває професійна підготовка майбутніх фахівців фізичної культури, розвиток їх інтелектуальних можливостей, творчого потенціалу, інтересів, нахилів і ціннісних настанов.

На сьогоднішній час проблемою системи вищої освіти є перехід від традиційної форми навчання до навчання інноваційного типу на основі розвитку основ проектування різноманітних педагогічних технологій і, насамперед, технологій розвитку та зміцнення здоров'я нації. Тому сучасна система професійної освіти прагне впроваджувати нові ефективні технології підготовки фахівців, здатних підняти процес виховання підростаючого покоління країни на новий рівень. Несумнівно це стосується галузі фізичного виховання та спорту, розвиток якої має не аби яке значення, особливо в системі загальноосвітньої освіти.

Аналіз актуальних досліджень. До розгляду окремих аспектів фізичного виховання як педагогічного процесу та процесу професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту зверталось багато науковців, зокрема: Г. М. Арзютов, О. М. Вацеба, Е. С. Вільчковський, М. С. Герцик, О. Ц. Демінський, В. І. Завацький, Ю. П. Кобяков, Б. Ф. Курдюков, О. С. Куц, В. М. Платонов, Л. П. Сущенко, О. В. Тимошенко, О. Л. Шабаліна,

Б. М. Шиян, Ю. М. Шкретій, які визначали теорію та методику фізичного виховання як наукову й навчальну дисципліну, формуючу систему фундаментальних знань, що визначає професійну діяльність педагога в галузі фізичного виховання підростаючих поколінь [1].

З огляду на вищевикладене, можемо виділити, що пріоритетним завданням і невід'ємною складовою освітнього процесу у вищих навчальних закладах є автентичне оцінювання рівня підготовки фахівців фізичної культури та його різновид – портфоліо.

Розглянемо це більш докладно. Відомо, що одним із напрямів модернізації сучасної системи вищої освіти на сучасному етапі є запровадження компетентнісного підходу у процес підготовки майбутніх фахівців, який дозволяє виявити місце компетентності майбутніх учителів фізичної культури у структурі їх професійної підготовки у вищому навчальному закладі, визначає критерії, показники та рівні сформованості їх готовності до організації освітньої роботи в загальноосвітній школі.

Удосконалення професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури поєднує в собі традиційні форми й методи навчання студентів із використанням інноваційних освітніх технологій, популярними серед яких є дистанційне навчання, навчання із залученням інтерактивних методик, проведення тренінгів, створення портфоліо та розвиток інтелектуальних і творчих здібностей майбутніх фахівців, формування в них здатності до самореалізації в обраній професії. Саме тому пріоритет віддається педагогічному портфоліо як формі оцінки самоосвітньої діяльності учителя.

Метою статті є визначення особливостей застосування технології портфоліо в процесі оцінювання готовності майбутніх учителів фізичної культури.

Виклад основного матеріалу. Перш за все, більш докладно розглянемо тлумачення поняття «портфоліо». У зарубіжній літературі термін «портфоліо» визначається як колекція робіт і результатів особистості, що демонструє її зусилля, прогрес і досягнення в різних сферах. У перекладі з французької портфоліо означає «викладати», «формулювати», «нести» і «лист», «сторінка» або «досьє», «збірник досягнень»; у перекладі з італійської означає «папка з документами» «папка спеціаліста».

З точки зору педагогіки технологія портфоліо передбачає інтеграцію кількісного та якісного оцінювання, перенесення акцентів на досягнення, успіх, самооцінку студента, його власне розуміння готовності до професійної діяльності. Традиційне портфоліо це – добірка, колекція робіт, метою яких є демонстрування освітніх досягнень майбутнього фахівця, це – альтернативний засіб оцінювання, основними завданнями якого, зокрема, є відстеження індивідуального прогресу студента у навчанні за відсутності безпосереднього порівняння його досягнень із досягненнями інших, доповнення або заміна результатів тестування, інших традиційних форм контролю.

І. Т. Соколянська визначає технологію портфоліо сучасною ефективною формою оцінювання, яка допомагає вирішувати важливі педагогічні завдання, а саме: стимулювати навчальну мотивацію студентів, підтримувати їхню активність і самостійність, розширювати можливості навчання та самонавчання [5, 4–5].

Сьогодні ідея портфоліо виступає складовим компонентом системи вищої освіти. Його вважають одним з основних трендів освіти сучасності, а школу XXI століття називають «школою портфоліо», метою якої є визначення динаміки значимих самоосвітніх результатів у цілому, забезпечення відслідковування індивідуального прогресу вчителя в широкому освітньому контексті, демонстрація його здібностей до практичного застосування освітніх надбань.

Останнім часом автори багатьох наукових публікацій обґрунтовують новітній освітній тренд, його актуальність і структурні особливості, аналізують процес складання та роботи з портфоліо як студента, так і викладача, зосереджуючись на проблемі їх оцінювання та труднощах упровадження [2].

В Україні активне застосування портфоліо в освітніх системах у низці наукових статей (В. Г. Кучерявець, Ю. А. Романенко, І. Т. Соколянська, А. М. Фасоля, С. О. Шехавцова та ін.). Науковці визначали, що технологія портфоліо є не лише ефективною формою самооцінювання результатів навчальної діяльності майбутнього фахівця, але й спонукає мотивування до навчальних досягнень, набуття досвіду ділової конкуренції, обґрунтування самоосвіти й розвитку професійних компетентностей, оцінювання особистісних здібностей. Це особистий план реалізації свого професійного потенціалу і поліпшення викладацької діяльності.

Виділимо функції портфоліо студента-майбутнього фахівця своєї професійної діяльності:

- діагностична – фіксує реальний стан, зміст і зростання результатів навчання кожного студента;
- прогностична – виявляє стратегію й тактику становлення професійних компетентностей студента;
- управлінська – впливає на мету, інформацію, прогнози, рішення, організацію, виконання, аналіз і корекцію знань і вмінь студента;
- організаційна – упорядковує умови створення портфоліо студента;
- інформаційна – створює вірогідний масив інформації щодо результатів навчання студента;
- аналітична – зумовлює добір і обробку вірогідної інформації щодо результатів навчання студента;
- рейтингова – свідчить про діапазон умінь і навичок студента;
- педагогічна – вибудовує цілісність процесу навчання, виховання та розвитку студента;

- цілепокладання – демонструє результати навчання студента згідно з визначеними цілями;

- мотивування – стимулює студентів до досягнення навчальних результатів;

- змістова – ілюструє освоєння фундаментальних понять, принципів і законів, розкриває весь спектр виконання студентом робіт;

- розвивальна – забезпечує неперервність процесу навчання й розвитку мислення, комунікаційних можливостей студента;

- адаптаційна – мінімізує негативні наслідки сучасної ситуації, що в комплексі утворює ситуацію розвитку студента, полегшує його адаптацію в суспільстві, сприяє набуттю навичок ділової конкуренції [6].

До принципів технології портфоліо належать [4]:

- самооцінка результатів;

- систематичність і регулярність само моніторингу;

- структурованість матеріалів, логічність і локанічність;

- акуратність й естетика оформлення;

- цілісність, тематична завершеність представлених матеріалів;

- наочність і обґрунтованість презентації портфоліо.

Системна робота з портфоліо посилює ефективність діяльності майбутніх учителів, стимулює до гнучкої зміни їх професійного рівня, мотивує на співвідношення власних домагань та інтересів інших людей і соціальних груп. Таким чином, використання технології портфоліо створює особливий педагогічний простір, що забезпечує нову якість освіти.

Отже, портфоліо як поняття, є одним із засобів формування професійної компетентності майбутнього педагога, в першу чергу – компетентності щодо вирішення проблем, які пов'язані із самоорганізацією, самореалізацією та самооцінкою, а також, є невід'ємним методом оцінювання його досягнень у процесі навчальної, творчої, соціальної та інших видів діяльності.

Звідси можемо зазначити, що технологія портфоліо відповідає меті та завданням зорієнтованого навчання, вона надає можливість плануванню й самооцінюванню студентом своїх освітніх результатів, а це відіграє велике значення в галузі професійної освіти.

На сучасному етапі підготовки майбутніх фахівців фізичної культури можливе використання різних видів портфоліо, виділимо деякі з них [3]:

- портфоліо як інструмент самооцінки досягнень студентів у процесі оволодіння дисциплінами професійного циклу;

- портфоліо як інструмент автономного вивчення певних дисциплін або певних тем у межах тієї чи іншої дисципліни;

- портфоліо як інструмент демонстрації навчального продукту - оволодіння знаннями з певної теми, створення проекту, проведення науково-дослідницької роботи в галузі фізичного виховання та спорту тощо;

- портфоліо як інструмент зворотного зв'язку в навчальному процесі;
- багатоцільове портфоліо, що відображає різні цілі оцінювання й самооцінювання рівня компетентності майбутніх фахівців фізичної культури.

До пріоритетів використання технології портфоліо в оцінюванні рівня готовності майбутніх учителів фізичної культури належать:

- охоплення та планування самостійної діяльності студентів із вивчення дисциплін професійного циклу;
- забезпечення умов для визначення власного рівня володіння дисциплінами професійного циклу;
- спонукання до навчання впродовж усього життя;
- планування процесу власного навчання і самоконтролю;
- індивідуальне навчання;
- заохочення студентів до творчості, відповідальності, ініціативності, самостійності.

Виділимо основні складові технології портфоліо::

- анотований список літератури з дисциплін циклу професійної підготовки;
- відгуки, рецензії на матеріали, що викликали особистий інтерес студента;
- тези, подані для участі в студентських конференціях, конференціях молодих науковців тощо;
- наукові статті, опубліковані в наукових збірниках;
- сертифікати участі в семінарах і конференціях;
- педагогічна практика;
- проекти, розроблені в межах вивчення цієї чи іншої дисципліни як одноосібно, так і разом з іншими студентами [3].

Робота над портфоліо сприяє формуванню особистісного стилю діяльності, методичної культури, сучасного професійного мислення, підвищенню рівня критичності в самооцінці професійної діяльності.

Несумнівно, критерії оцінки портфоліо необхідно формувати зі студентами індивідуально, з урахуванням визначених цілей. Доцільним стає використання чотирирівневого оцінювання, що утвердилось в освітній практиці американської школи [7].

Виділимо основні характеристики кожного з рівнів:

Високий рівень – зміст портфоліо свідчить про те, що було докладено багато зусиль, про наявний прогрес студента щодо розвитку творчого, критичного мислення, уміння розв'язувати завдання, а також про наявність високого рівня самооцінки та творчого ставлення до дисципліни. У змісті й оформленні портфоліо виявляється оригінальність і винахідливість.

Достатній рівень – портфоліо демонструє солідні знання та вміння студента, але, на відміну від попереднього рівня, в портфоліо можуть бути

відсутні деякі елементи з необов'язкових категорій, а також може бути недостатньо виражена оригінальність у змісті та творчий елемент в оформленні.

Середній рівень – у портфоліо основний акцент зроблений на категорії, з яких можна судити про рівень сформованості програмних знань і вмінь із дисциплін. Відсутні свідоцтва, що демонструють рівень розвитку творчого, критичного мислення, прикладних умінь, здібності до змістової комунікації.

Низький рівень – достатньо неінформативне портфоліо, за яким важко сформулювати загальне уявлення про здібності студента, містить окремі аркуші з фрагментами завдань із різних дисциплін, відсутня системність у розташуванні складових портфоліо [6].

Слід пам'ятати, що портфоліо майбутнього фахівця фізичної культури, як і будь-яке портфоліо взагалі, має індивідуальний характер, бо складається з професійно-психологічних характеристик лише його автора. Цінність даної технології полягає в тому, що вона спонукає студента до усвідомлення власної неповторності й індивідуальності.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Отже, визначивши поняття, принципи, функції портфоліо майбутнього вчителя фізичної культури, сформулювавши його освітнє значення, можемо сміливо зазначити, що використання даної технології сприятиме одержанню викладачем якісної інформації про особистісний навчальний процес студента; у свою чергу студент набуває навички для самоаналізу діяльності. Використання цієї перспективної форми представлення індивідуальної спрямованості професійного саморозвитку й самоактуалізації, відповідає завданням модернізації освіти та надає змогу кожному учаснику освітнього процесу у ВНЗ відкривати для себе нове, раніше необізнане.

Перспективи подальших наукових розвідок вбачаємо в подальшому вивченні теоретичних засад використання технології портфоліо, а також розробці практичних рекомендацій щодо її впровадження у процес підготовки майбутніх фахівців фізичної культури.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вільчковський Е. С. Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку / Е. С. Вільчковський, О. І. Курок. – Суми : ВТД «Університетська книга», 2008. – 428 с.
2. Кучерявець В. Г. Технологія портфоліо у процесі професійної підготовки майбутнього вчителя / Валентина Григорівна Кучерявець // Наукові записки НДУ імені М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки. – 2012. – № 2. – С. 128–130.
3. Маковецька Н. В. Портфоліо як технологія оцінювання готовності майбутніх фахівців галузі туризму до професійної діяльності / Н. В. Маковецька // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : зб. наук. пр. / [редкол.: Т. І. Сущенко (голов. ред.) та ін.]. – Запоріжжя : КПУ, 2015. – Вип. 43 (96). – С. 211–218.
4. Полат Е. С. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования / Е. С. Полат, М. Ю. Бухаркина, М. В. Моисеева, А. Е. Петров. – М. : Академия, 2002. – С. 127.
5. Портфоліо педагога / укл. І. Т. Соколянська. – Харків : Вид. група «Основа», 2013. – 224 с.

6. Романенко Ю. А. Портфоліо студента: дидактичний аспект / Ю. А. Романенко // Наукові записки НДУ імені М.Гоголя. Психолого-педагогічні науки. – 2012. – № 2. – С. 38-40.

7. Фасоля А. М. Порфоліо? «Папка успіху?» Навіщо вони нам? / Анатолій Миколайович Фасоля // Дивослово. – 2007. – № 5. – С. 20–24.

РЕЗЮМЕ

Сидорук А. В. Использование технологии портфолио в оценивании готовности будущих учителей физической культуры.

В статье освещены толкование термина «портфолио» с точки зрения педагогики, время и место происхождения этой технологии. Указаны взгляды выдающихся научных деятелей по использованию технологии портфолио в профессиональной деятельности. Определены функции, принципы технологии. Освещены значение, виды портфолио, особенности его составляющих компонентов. Приведены уровни оценивания портфолио студентов и их характеристики. Рассмотрена возможность совершенствования профессиональной подготовки будущих специалистов физической культуры благодаря использованию технологии портфолио.

Ключевые слова: технология портфолио, принципы, функции, составные, критерии оценивания, студенты.

SUMMARY

Sydoruk A. The use of portfolio technology in the evaluation of readiness of the future teachers of Physical Culture.

The article highlights the interpretation of the concept “portfolio” in the terms of pedagogy. It is proved that in education portfolio technology involves integration of quantitative and qualitative evaluation, shifting emphasis to achievement, success, self-esteem of the student, his/her understanding of readiness for professional work. It is noted that the idea of using portfolio technology as a means of assessment in education institutions arose at the turn of the 70-80 years of the XX century under the influence of politics and business, according to some sources in Europe, and according to the others – in the United States. The functions of portfolio are: diagnostic, prognostic, managerial, organizational, analytical, rating, pedagogical, setting goals, motivating, informative, developing, adaptative; the principles of technology are: appropriate, systematic, compliance, heterogeneity, scientific validity and objective evaluation.

Portfolio is a part of the initiated studies to determine the values of the person. The following types of portfolio are characterized, namely: the portfolio as a tool for self-assessment of students' achievements in the process of mastering the disciplines of professional cycle; the portfolio as a tool for autonomous learning of the certain disciplines; the portfolio as a tool to demonstrate the academic product; the portfolio as a feedback tool in the learning process; a diversified portfolio that reflects the different purposes of evaluation and self-assessment of the competence of the future teachers of Physical Culture. There are such portfolio components as a list of references, testimonials, reviews, abstracts at the conferences, articles in scientific journals, certificates of participation in seminars and conferences, certificates of internships, projects. The criteria of evaluation portfolios of students serve to identify such levels of readiness as high, enough, medium, low.

The prospects for further research the author sees in further study of the theoretical principles of the portfolio technology and the development of practical recommendations on its implementation in the process of future specialists of physical culture training.

Key words: technology portfolio, principles, functions, components, assessment criteria, students.